

**TURİST REHBERLİĞİNDE MESLEKİ YATKINLIK VE KARIYER SÜRDÜRME
İLİŞKİSİNİN CİNSİYET DEĞİŞKENİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ**
**EVALUATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN OCCUPATIONAL ORIENTATION
AND CAREER MAINTENANCE ON TOURIST GUIDING IN REGARD TO GENDER
VARIABLE**

Yurdanur YUMUK

Karabük Üniversitesi Safranbolu Turizm Fakültesi
Turizm rehberliği Bölümü
yumukyurdanur16@gmail.com
ORCID: 0000-0001-9859-4393

Nilgün DEMİREL İLİ

İğdır Üniversitesi Turizm Fakültesi Turizm İşletmeciliği
Bölümü
nilgun.demirel@igdir.edu.tr
ORCID: 0000-0003-2407-9932

ÖZ

Bu araştırma toplumsal cinsiyet algısı kapsamında turist rehberliği mesleğinde mesleki yatkınlık ve kariyer devamlılığı ilişkisini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Turist rehberliği mesleğinde kadınlar üzerinde cinsiyete dayalı toplumsal bir baskının söz konusu olduğu; kadınların kişilik özelliklerinin ve iletişim becerilerinin erkekler için mesleğe daha uygun olmasına rağmen; erkeklerin fiziksel olarak daha dayanıklı olmaları ve anne olma, eş olma gibi çoklu rol ve görevlere sahip olmamaları nedeniyle kadınlara oranla daha fazla tercih edildikleri ve mesleği daha uzun süre yapabildikleri sonucuna ulaşılmaktadır. Literatürde turist rehberliğinde mesleki yatkınlık ve kariyeri devam ettirme ilişkisinin cinsiyet değişkeni açısından incelendiği herhangi bir araştırmaya rastlanmaması sebebiyle araştırmanın önemli olduğu; profesyonel turist rehberleri, seyahat acenteleri ve mesleki eğitim alan turist rehberi adaylarına katkıda bulunacağı düşünülmektedir. Araştırma sonucunda kadınların sahip oldukları kişilik özellikleri ve rolleri nedeniyle turist rehberliği mesleğini yapmak için erkekler için daha uygun oldukları; ancak aile ve toplum onayının mesleği sürdürebilme önündeki en büyük engeli teşkil ettiğine ulaşılmıştır. Örneklemin İstanbul'da turist rehberliği eğitimi veren bir vakıf üniversitesi öğrencilerinden oluşması araştırmanın en önemli kısıtı olarak karşımıza çıkmaktadır.

ABSTRACT

This research aims to discover the relationship between occupational orientation and career maintenance on tour guiding profession within the scope of gender perception. It was discovered that there was gender-based social pressure on women; though women's personality characteristics and communication skill are more favorable to the profession, men are preferred and they can continue their career mostly because of physical endurance and not having multiple roles and duties such as motherhood, wifehood etc. This research is thought to be noteworthy because there hasn't been any research examining the relationship between occupational orientation and career maintenance on tour guiding in term of gender variable and it also will contribute to professional tour guides, travel agencies and future tour guides undergoing professional training. The most crucial limitation of the research is that the students in the department of tourism guidance at a vakıf university in İstanbul constituted the sample.

Geliş Tarihi:

20.04.2022

Kabul Tarihi:

30.09.2022

Yayın Tarihi:

30.09.2022

**Anahtar
Kelimeler**

Mesleki Yatkınlık
Kariyer Devamlılığı
Turist Rehberliği
Cinsiyet

Keywords

Occupational
Orientation
Career
Maintenance
Tourist Guiding
Gender

DOI: <https://doi.org/10.30783/newsosbilen.1106689>

Atıf/Cite as: Yumuk, Y. ve Demirel İli, N. (2022). Turist Rehberliğinde Mesleki Yatkınlık ve Kariyer Sürdürme İlişkisinin Cinsiyet Değişkeni Açısından Değerlendirilmesi. *Neşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 12(3), 1314-1333.

Giriş

Üretim ve tüketimin eş zamanlı olarak gerçekleştiği turizm sektöründe işletmelerin rekabet edebilme güçleri işgörenin almış olduğu mesleki eğitimler kadar mesleki yatkınlık düzeylerinden ve tutumlarından da etkilenmektedir. Mesleki yatkınlığın ve mesleğe yönelik tutumun gelişmesinde ise toplumsal cinsiyet algısının mesleki eğitim, bilgi ve deneyim gibi faktörler kadar etkili olduğu görülmektedir. Toplum tarafından kadınlara ve erkeklere atfedilen farklı roller onların iş hayatında da ayrımcılığa maruz kalmasına yol açmaktadır. Toplumda annelik ve eşlik temel rollerini üstlenen kadınlara erkeklere göre daha alt kademelerde çalışma imkânı sunulmakta ve kadınlar erkeklerle eşit olmayan özlük haklarına sahip olabilmektedir. Fiziki güç ve sürekli kişisel gelişim gerektiren, hareketli bir yaşam tarzı öngören ve düzensiz çalışma saatleri vadeden turist rehberliğinde de toplumsal cinsiyet algısı bireylerin meslek seçimleri ve mesleki devamlılıkları üzerinde etkili olmaktadır. Uzun ve düzensiz çalışma saatleri, aile hayatında üstlenilen roller, düşük ücret, ayrımcılık ve taciz gibi etmenler turist rehberliğinde toplumsal cinsiyet algısına bağlı olarak özellikle kadınların sorun yaşadıklarını ortaya koymaktadır (Köroğlu vd., 2007; Bayram vd., 2018; Yumuk vd., 2020).

Bu çerçevede, araştırmanın amacı; turist rehberliğinde mesleki yatkınlık ve kariyer devam ettirme ilişkisinde cinsiyetin rolünü turist rehberliği eğitimi alan lisans öğrencilerinin nasıl değerlendirdiklerini belirlemektir. Alan yazında turist rehberliği öğrencilerinin mesleğe yönelik tutumları ve kariyer hedefleri ile ilgili çok sayıda araştırma (Tolga vd., 2015; Şahin ve Acun, 2016; Çınar ve Yenipınar, 2019; Çeşmeci vd., 2020) bulunmasına karşın; mesleki yatkınlık ve kariyer sürdürme ilişkisini cinsiyet temelinde inceleyen herhangi bir araştırmaya rastlanmamış olması söz konusu araştırmanın önemini ortaya koymaktadır. Aynı zamanda söz konusu araştırmanın turist rehberliği mesleğine yönelik toplumsal önyargıların kırılmasına ve böylece kadınların mesleklerini daha özgür bir ortamda icra edebilmelerine katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

Mesleki Yatkınlık/ Hizmet Verme Yatkınlığı

Mesleki yatkınlık, bireylerin belirli meslek türlerine yönelik tutumlarını ve eğilimlerini ifade etmektedir. Mesleki yatkınlık yapılan iş, çalışma ortamı, iş rolleri ve maaş gibi ayrıntılarla birlikte söz konusu işin tercih edilmesini etkileyen faktörlerle de yakından ilişkilidir (Zhao ve Deng, 2011). Bu bağlamda birey-iş uyumu kavramı ortaya çıkmakta ve birey ile yaptığı iş arasında görülen yüksek düzeydeki uyum; bireyin mesleki yönelimini ve tercihini etkilemekte, bireyde keşfetme ve yaratıcı olma arzusunun tetiklenmesinde ve mesleğe adapte olmasına ve mesleği sürdürmesine destek olmaktadır (Yang, 2013).

Turizm sektöründe mesleki yatkınlık işgörende bulunması beklenen kişilik özelliklerinden biridir. Çünkü mesleki yatkınlık düzeyi yüksek olan bireylerin hizmet odaklı bir sektör olan turizmde daha yüksek düzeyde performans sergilemeleri olasıdır (Teng & Barrows, 2009; Kuşluvan vd., 2010). Walsh vd. (2015) konaklama işletmeciliği eğitimi alan öğrenciler üzerinde gerçekleştirdikleri araştırmalarında, mesleki yatkınlığın sektörde kariyer yapmayı etkilediğini göstermektedir. Seymen vd. (2017) turizm eğitimi alan üniversite öğrencileri üzerinde gerçekleştirdikleri araştırmada; mesleki yatkınlığın turizm sektöründe çalışma koşulları ve mesleki yabancılaşma algısı ilişkisi üzerinde düzenleyici etkiye sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Çoban ve Seymen (2019) tarafından otel çalışanları üzerinde gerçekleştirilen araştırmada; hizmet verme yatkınlığının duygusal emeğin alt boyutlarından biri olan derin davranış üzerinde etkisinin bulunduğu; söz konusu etkinin duygusal zekâ düzeyi yüksek işgörenlerde, duygusal zekâ düzeyi düşük olan işgörenlere göre daha yüksek olduğu ifade edilmektedir.

İkili ilişkilerin yoğun olarak gözlemlendiği turizmde kişilerarası etkileşim özellikle işgörenin sahip olduğu kişilik yapısından oldukça etkilenmektedir (Nguyen, 2006). Turist rehberliği de turistlerle doğrudan ve sürekli iletişim halinde bulunan mesleklerden biridir. Turist rehberlerinden mesleğin gereklerine uygun kişilik özellikleri taşımaları beklenmektedir. Çünkü kişilik özellikleri turist rehberinin performansını ve buna bağlı olarak da tur kalitesi algısını etkilemektedir. Aynı zamanda turist rehberinin sahip olduğu kişilik özelliklerinin yaptığı işe uygun olmaması iş tatminsizliğini de beraberinde getirmektedir (Tsaur ve Teng, 2017).

Turist rehberlerinin kişilik özelliklerinin ilgili literatürde turist rehberleri yeterli mesleki bilgi ve beceriye sahip olmakla birlikte; dışadönük, fiziksel olarak dayanıklı, problem çözme becerisi bulunan, toplum önünde kendini iyi ifade edebilen, liderlik vasıflarını taşıyan, güler yüzlü, yaratıcı bireyler olarak tanımlanmaktadır (Black ve Weiler, 2005; Ormsby ve Mannle, 2006; Özoğul, 2017). Temizkan ve Arı (2019) turist rehberliği tezsiz yüksek lisans öğrencilerinin kişilik özelliklerini belirlemeye yönelik gerçekleştirdikleri araştırmada; öğrencilerin sahip oldukları kişilik özelliklerinin mesleğin doğasıyla uyumlu olduğunu ve katılımcıların rasyonel, sosyal, sıcakkanlı, pratik, lider ve kolay iletişim kurabilen gibi karakteristik özelliklere sahip

olduklarını tespit etmişlerdir. Özsoy ve Tayfun (2020) tarafından turist rehberlerinin kişilikleri ile sundukları hizmetin kalite düzeyi arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere yapılan araştırmada; sahip olunan kişilik özellikleri ile sunulan hizmet kalitesi düzeyi arasında bir ilişkinin söz konusu olduğu; turist rehberlerinin geçimlilik (uyumluluk) ve sorumluluk düzeyleri arttıkça turistlerin rehberlere yönelik güven algılarının olumlu etkileneceği saptanmıştır.

Bireylerin utanmaya yatkınlık düzeylerinin düşük olması turist rehberliği mesleğinde sahip olunması gereken niteliklerden biri olarak kabul edilmektedir. Çünkü bir turist rehberinden tüm bilgi ve deneyimini grup önünde doğru ve anlaşılır bir şekilde aktarması beklenmektedir. İlgili bölüm öğrencileri üzerinde gerçekleştirilen bir araştırma; öğrencilerin utanmaya yatkınlık düzeylerinin genel olarak düşük olduğunu; ancak kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre utanmaya daha fazla eğilim gösterdiklerini; son sınıflarda bulunan ve bölümü isteyerek tercih eden öğrencilerde ise utanmaya yatkınlık düzeyinin daha düşük düzeyde görüldüğünü ortaya koymaktadır (Koroğlu ve diğerleri, 2017).

Kariyer Sürdürme/Kariyer Devamlılığı

Fransızca “carriere” sözcüğünden dilimize geçen ve meslek, ulaşılması gereken bir pozisyon ve aynı zamanda yaşamda takip edilen bir yol gibi anlamlarda kullanılan kariyer kavramı (Çavuş ve Kaya, 2015); Türk Dil Kurumu (2020)’na göre; meslekte zaman gerektiren ve çalışmayla elde edilebilecek olan aşama, başarı ve uzmanlıktır. Kariyer, bireylerin bilgi birikimlerini ve becerilerini kullanarak meslekte uzmanlaşması ve zamanla iş tecrübesi kazanmasına anlamına gelmektedir (Karakaya vd., 2013). Bingöl’e (2003) göre kariyer, iş hayatı boyunca gerçekleştirilen işleri, iş yaşamına dair gelişme ve ilerlemeleri içeren bir kavramdır. Bireylerin kariyer eğilimlerinin oluşmasında motivasyon, ihtiyaç ve kişilik gibi bireysel faktörlerle birlikte kültürel ve ailevi değerler gibi çevresel faktörlerin de etkisi bulunmaktadır (Gezen ve Koroğlu, 2014). Bireylerin kariyer tercihlerinin tüm yaşamlarını doğrudan etkilediği görülmektedir. Bu nedenle kariyer tercihi yapılırken beklentiler, idealler, kişilik özellikleri, güçlü ve zayıf yönler göz önünde bulundurulmalıdır (Temeloğlu ve Aksu, 2016).

Emek-yoğun bir sektör olma niteliği taşıyan turizmde hizmet kalitesi işgörenlerin sahip oldukları özelliklerle doğrudan ilişkilidir. Çalışma saatlerinin uzun ve çalışma şartlarının ağır olması, istihdamın mevsimsel özellik göstermesi gibi temel faktörler turizm sektöründe kariyer yapmanın önüne geçmektedir (Olçay ve Düzgün, 2015). Aynı zamanda, kişilik özellikleri ve duygusal zekâ gibi faktörlerin de turizmde kariyer yapma isteği üzerinde etkisinin bulunduğu görülmektedir. Yenilikçi, uyumlu, dışa dönük ve duygusal zekâ düzeyi yüksek bireylerin turizmde kariyer yapmaya daha istekli oldukları ortaya çıkmaktadır (Tanrıverdi ve diğerleri, 2019). Turist rehberliğinin bir meslek olarak görülmemesi, kaçak rehberlik sorunu, rehberlik eğitimi ile ilgili sorunlar, mesleki denetim eksikliği, iş güvencesinin olmayışı ve meslek yasası gibi sorunlar ise turist rehberlerinin mesleklerini sürdürme konusunda olumlu düşüncelerine sebebiyet vermektedir (Koçak ve Kabakulak, 2018).

Güçlütürk Baran (2019) turist rehberlerinin mesleği tercih etme nedenlerini belirlemek amacıyla gerçekleştirdiği nitel araştırmada, rehberlerin yaptıkları işten memnuniyet duydukları; mesleği tercih etme nedenleri üzerinde liderlik vasfını taşımanın, turizm eğitimi almanın ve meslekten elde edilebilecek maddi manevi kazançların etkili olduğu sonucuna ulaşmıştır. Çakıcı ve Eser (2017) 1105 turizm rehberliği öğrencisi üzerinde gerçekleştirilen araştırmada; öğrencilerin eğitim süreçlerinin sonlarına doğru turist rehberliği mesleğine yönelik tutumlarında kararsızlık eğilimi gösterdikleri ortaya konmuştur. Çeşmeci ve diğerleri (2020) turizm rehberliği bölümü öğrencileri üzerine gerçekleştirdikleri araştırmada; öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun turist rehberliğine yönelik tutumunun olumlu olduğu ve bu alanda bir kariyer hedefledikleri ortaya konmuştur. Ayrıca, turizm rehberliği bölümünü tercih eden ve sektörel deneyime sahip olan öğrencilerin mesleğe ilişkin tutumlarının diğer öğrencilere göre daha olumlu olduğu tespit edilmiştir. Cinsiyet, yaş ve mezun olunan okul gibi değişkenler açısından mesleğe yönelik tutumda ise anlamlı bir farklılığın bulunmadığı tespit edilmiştir. Ayrıca, turist rehberliği mesleğinde kariyer yapmayı amaç edinen öğrencilerin tutumlarının turizm sektöründe diğer iş ve pozisyonlarda kariyer yapmak isteyenlere göre daha olumlu olduğuna ulaşılmıştır. Tolga ve diğerleri (2015) tarafından turist rehberliği öğrencilerinin mesleğe yönelik tutumlarını ölçmeyi amaçlayan bir diğer araştırmada; öğrencileri mesleğe yönelik tutumlarının olumlu yönde olduğu ve meslekte kariyer yapmak istedikleri belirtilmiştir.

Toplumsal Cinsiyet Algısı

Kadınlar ve erkekler arasındaki anatomik ve fizyolojik farklılıkları cinsiyet kavramını ifade ederken; toplumsal cinsiyet kavramı kadın ve erkek arasındaki toplumsal ve kültürel farklılıklarla ilgilidir. Toplumsal cinsiyet daha çok toplum tarafından kadın ve erkeklere atfedilen erillik ve dişillik özellikleriyle bağdaştırılmaktadır (Giddens, 2013). Toplum tarafından kadınlara ve erkeklere atfedilen bu ayrım davranışları, statüleri ve yaşam biçimlerini belirlemektedir (Kargiglioğlu ve Özer, 2018). Savaş (2018) tarafından 70 farklı ilde yaşayan bireylerin toplumsal cinsiyet eşitliği algısını belirlemeye yönelik gerçekleştirilen araştırmada, cinsiyet, yaşanan bölge, eğitim düzeyi ve çalışma durumu faktörlerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin algı üzerindeki temel belirleyiciler olduğu ortaya konmuştur. Araştırmada kadınların temel sorumluluklarının evlilik ve aile olduğu düşünülmektedir. Erkeklerin kadınlara göre toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik algısının daha düşük olduğu; ancak bireylerin eğitim ve gelir düzeyleri arttıkça toplumsal cinsiyet eşitliği algılarının da arttığı bulgular arasındadır.

Toplumsal cinsiyet algısı bireylerin çalışma hayatları üzerinde de etkili olmakta ve iş ortamında yatay ve dikey ayrımcılığa maruz kaldıkları gözlemlenmektedir. Kadınların ve erkeklerin yaptıkları işlerin toplumsal cinsiyet normları dolayısıyla farklılık gösterebildiği ve cinsiyet ayrımcılığının olmadığına inanılan meslek gruplarında dahi yöneticilik pozisyonlarında erkeklere öncelik verildiği ortaya çıkmaktadır (Elnur, 2013; Bozkurt ve Akpınar, 2018; Güven 2018). Koç Üniversitesi Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmaları Araştırma ve Uygulama Merkezi (KOÇ-KAM)'nin yayınlamış olduğu rapor (2019); kadınların 2018 yılında istihdamdaki payını %31,4 olarak açıklamaktadır. Yönetici pozisyonunda çalışan kadınların oranının ise %14,7 olduğu görülmektedir.

Turizmde istihdamla ilgili olarak en çok karşılaşılan sorun toplumsal cinsiyet algısına bağlı olarak kadınların iş hayatında erkeklere göre daha zor yükselmelerinin önüne geçen cam tavan sendromudur. Kadınların aile içi rolleri, iş koşullarının ağır ve çalışma saatlerinin düzensiz olduğu turizm sektöründe kadınların iş-aile çatışması yaşamasına sebebiyet vermektedir (Tüzünkan, 2019). Uzun çalışma saatleri, uzun süreli turlar kısacası düzensiz yaşam tarzı turist rehberleri açısından da sorun teşkil etmekte; özellikle kadın rehberler toplumsal cinsiyet algısına bağlı olarak aile içi çatışmalar ve turist ve acente yetkilileri tarafından tacizlerle karşı karşıya kalmaktadır (Şahin, 2019).

Literatürde toplumsal cinsiyet algısının meslek tercihi ve iş yaşamı açısından incelendiği araştırmalar göze çarpmaktadır. Demir (2000) üniversiteye hazırlanan lise mezunu kadınlar üzerinde gerçekleştirdiği araştırmada; kadınların toplumsal norm ve değerlere bağlı olarak kariyer tercihinde buldukları ve bu doğrultuda öğretmenlik, hemşirelik ve doktorluk gibi meslekler üzerinde yoğunlaştıkları sonucuna ulaşmıştır. Arslan ve Şimşek (2018) tarafından gerçekleştirilen araştırmada kadın turist rehberlerinin yaşadıkları sorunların temelini cinsiyet ayrımcılığına dayandığı ortaya konmuştur. Turist rehberliği mesleğinin erkeklerin yapabileceği bir meslek olarak görülmesi ve kadın turist rehberlerinin ailedeki rolleri nedeniyle erkeklere kıyasla daha az tur almaları söz konusu sorunların başında gelmektedir. Köroğlu ve diğerleri (2020) de araştırmalarında kadın turist rehberlerinin toplumsal rol kalıplarının dışına çıkmadığını kanıtlamaktadır. Turist rehberliğinin kadınlara uygun bir meslek olmadığı düşüncesi, erkek turistler tarafından ciddiye alınmamak ve tacize uğramak, seyahat acentelerinin iş paylaşımında ayrımcılık yapması ve araç şoförlerinin saygısız davranışları kadın rehberlerin yaşadığı önemli sorunlar olarak belirtilmektedir.

Turist Rehberliğinde Mesleki Yatkinlık Kariyer Sürdürme ve Cinsiyet Değişkeni İlişkisi

Toplumsal cinsiyet algısı toplumun bireyden beklentilerine ve özellikle bireyin meslek seçimine yön veren temel faktördür. Cinsiyetlere yüklenen roller, bazı mesleklerin kadınlara uygun bazılarının ise erkeklere uygun olarak algılanmasına yol açmıştır. Söz konusu algının temelinde ise erkeklerin doğumundan itibaren erillik, bağımsızlık ve ataklık; buna karşın kadının dişillik ve topluma hizmet etme gibi değerlerle özdeşleştirilmesi yatmaktadır (Uyguç, 2003; Altuntaş vd., 2016).

Cinsiyet turizm sektöründe kariyer algısını etkileyen önemli bir sorun olarak kabul edilmektedir. Özellikle kadınların üst düzey görevleri yerine getirebilecek beceri ve yeteneklere sahip olmadıkları yönündeki inanç; onları cam tavan sendromuyla karşı karşıya bırakmakta ve sektörde kariyer yapmalarına ve terfi almalarına engel oluşturmaktadır. Ayrıca erkek işgücünün de yiyecek hazırlama ve oda temizleme gibi belirli işlerle bağdaştırılması sektöre yönelik ilgilerinin azalmasına sebebiyet vermektedir. Özetle, cinsiyet ayrımcılığı, aile desteğinin olmaması, kültürel baskı ve düzensiz çalışma saatleri gibi pek çok faktör iş-aile çatışmasına ve

buna bağı olarak kadınların turizmde kariyer yapmalarına yönelik negatif tutumların ortaya çıkmasına yol açmaktadır (Fominiene ve Svagzdienne, 2017).

Literatürde kadınların ve erkeklerin turizmde kariyerlerini devam ettirebilmelerinin çalışma koşulları, kültürel zekâ, sosyal zeka, empati ve çatışma çözme becerisi düzeyleri gibi faktörlere bağı olarak değişkenlik gösterebileceğini ortaya koyan çalışmalara rastlanmaktadır. Bayram (2017) turist rehberleri üzerinde gerçekleştirdiği araştırmada; düzenli maaş, sağılık güvencesi, maddi ödüller ve diğer özlük hakları gibi koşulların mesleği icra etmede kadın rehberler için daha önemli olduğu bulgusuna ulaşmıştır. Ilgaz ve Güzel (2019) tarafından turizm rehberliği lisans öğrencilerinin mezun olduktan sonra kariyerlerine devam etme isteklerinin demografik ve sosyolojik değişkenlerle ilişkilendirildiği araştırmada; kadınların kariyere devam etme konusunda kararsızlık yaşadıkları ve kariyer devamlılığı düşünenlerin ise bölümü isteyerek seçen öğrenciler olduğu tespit edilmiştir. Eren ve Demirel (2017) Nevşehir’de görev yapan turist rehberleri üzerinde gerçekleştirdikleri araştırmada; kadın turist rehberlerinin turistlerle kişisel ilişki kurma ve onları daha yakından tanıma eğilimlerinin erkeklere göre daha yüksek olduğunu ortaya koymuştur. Köksal ve Türker (2019) tarafından profesyonel turist rehberlerinin kültürel zekâ düzeylerinin mesleki açıdan değerlendirildiği araştırmada kültürel zekâ düzeyinin mesleğe yönelik bakış açısını pozitif yönde etkilediği ve kadın turist rehberlerinin farklı kültürlere ait bilgiler edinme ve farklı kültürlerle uyum sağlayabilme konusunda erkek turist rehberlerine oranla kendilerini geliştirmeye daha yatkın oldukları tespit edilmiştir. Dursun ve Yücefaydalı (2020) turist rehberliği öğrencilerinin sosyal zekâ seviyeleri ve stresle başa çıkma becerileri arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmada; bireylerarası iletişim ve işbirliği için bir araç olarak kabul edilen sosyal zekâ ile stresle başa çıkabilme arasında bir ilişki bulunduğunu; ancak söz konusu ilişkinin cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediğini ifade etmektedir.

Büyük ölçüde insan ilişkilerine dayalı bir meslek olan turist rehberliğinde; turist rehberlerinin empati kurma becerisine sahip olmaları tur grupları ve kendileri arasında ortaya çıkabilecek her türlü iletişim sorunlarının ve çatışmaların kısa sürede ve herkesin yararına olacak şekilde çözümlenmesine imkân vermektedir. Kılıç ve Şahin (2019) tarafından turist rehberlerinin empati düzeyleri ve sorun çözme davranışları arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu ortaya konmuştur. Kadın rehberlerinin empati düzeyleri ve sorun çözme becerisi düzeylerinin erkek rehberlere göre daha yüksek olduğu belirtilmektedir.

Metodoloji

Araştırmada nitel araştırma yöntemi olan fenomenolojik araştırma deseni kullanılmıştır. Nitel araştırma, konunun derinlemesine araştırılmasına imkân tanıyan açık uçlu sorular, gündelik sohbetler, yönlendirilme içermeyen sorular ile gerçekleşen grup veya odak grup görüşme, katılımcı gözlem, etnografya, durum çalışması, fotoğraf veya hikâye anlatımı gibi teknikleri içeren kişisel görüşmelere dayalı yöntemler bütünüdür (Levy, 2006). Fenomenolojik araştırma ise, araştırmacının bir fenomene yönelik, onu deneyimleyenlerin anlattığı birikimlerin özünü anlamaya yönelik yapılan araştırmalardır (Moustakas, 1994).

Nitel araştırmalarda veri toplama aşamasında dikkat edilmesi gereken önemli noktalarından biri verilerin doygunluğa ulaşmasıdır (O’Reilly ve Parker, 2012: 190; Lowe vd., 2018:192). Ancak birbirini tekrarlayan verilerin doygunluk noktasının ölçüsünü tahmin etmek ve örnekleme nicel olarak hesaplamak zordur (Lowe vd., 2018:195). Bu nedenle araştırmacıların, çalışmanın şeffaflık ve tarafsızlık ilkesine dayalı olarak veri doyum noktasını belirlemeleri yol gösterici olmaktadır (Mason, 2010: 1). Doygunluğu değerlendirmek için yapılan çalışmalarda mülakatlar için 9-17 katılımcı, odak grup görüşmeleri için ise 4-8 katılımcının yeterli olabildiğini gösteren çalışmalar mevcuttur (Hennink ve Kaiser, 2021: 9). Cinsiyet değişkeninin temel alındığı çalışmada; örneklemin karşılaştırma yapmaya uygun olması önemli bir husustur. Bu nedenle verilerin tarafsız bir şekilde değerlendirilmesi ve iki ayrı örnekleme grubunun eşitliği dikkate alınarak; 11 kadın ve 11 erkek öğrenci ile iki ayrı örneklemden eşit sayıda seçilen katılımcının veri doyum noktasına ulaşılmasında yeterli olduğu düşünülmüştür.

Araştırmanın evrenini İstanbul’da eğitim veren bir vakıf üniversitesi bünyesindeki Turizm Rehberliği bölümü öğrencileri oluşturmaktadır. 28’i kadın 56’sı erkek olmak üzere toplam 84 öğrenci içerisinde 11’i kadın ve 11’i erkek olmak üzere 22 öğrenci ile gönüllülük esasına dayalı mülakatlar gerçekleştirilmiştir. Örneklemin belirlenmesinde amaçlı örnekleme yöntemi tercih edilmiştir. Konunun toplumsal cinsiyet açısından ele alınması sebebiyle eşit sayıda kadın ve erkek öğrenciye ulaşılmasına özen gösterilmiştir. Amaçlı örnekleme yöntemi nitel araştırma tasarımı içerisinde en çok kullanılan örnekleme yöntemi olmakla birlikte durumların derinlemesine incelenmesine olanak tanımaktadır. Amaçlı örnekleme yöntemleri içerisinde ölçüt örnekleme ile araştırma kurgusu içerisindeki kriterleri sağlayan katılımcılar araştırmaya dâhil edilmektedir. Ölçüt

örnekleme, araştırmacı tarafından belirleyen veya daha önceden hazırlanan ölçütleri karşılayan bir yöntemdir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Turizm rehberliği bölümü öğrencileri içerisinde kadın ve erkeklerin eşit sayıda seçilmesi ve karşılaştırmaya elverişli hale gelecek verilerin elde edilmesi için tercih edilen ölçüt örnekleme araştırmanın amacına ulaşmasında önemli kriteri sağlamaktadır.

Veri toplama süreci mülakatlar ve doküman incelemeleri ile sürdürülmüştür. Mesleki yatkınlık ve kariyer sürdürme literatürü incelenmesi sonucu yapılandırılmış mülakat soruları elde edilmiştir (Doğan vd., 2010; Cömert, 2014; Tolga vd., 2015; Savaş, 2018; Ilgaz ve Güzel, 2019; Temizkan ve Arı, 2019; Toksöz ve Çapar, 2019; Çeşmeci vd., 2020; Demir, 2020; Dursun ve Yücefaydalı, 2020; Özsoy ve Tayfun, 2020). Veri toplama sürecinde yüz yüze ve telefonla mülakat tercih edilmiştir. Mülakat araştırmacının, katılımcılar ile yüz yüze veya telefon ile görüşerek bilgi elde etmesi sürecidir. Bu süreçte araştırmaya katılanların belli bir konuda duygu ve düşüncelerinin açığa çıkarılması, iç dünyalarına girilerek onların kavrama veya olaya ilişkin bakış açılarının, zihinsel algılamalarının, tecrübelerinin, tepkilerinin ve yorumlarının ortaya koyulması amaçlanmaktadır (Karagöz, 2017). 30.08.2020 ve 03.10.2020 tarihleri arasında katılımcılarla yapılan mülakatlar ortalama 40 dakika sürmüştür.

Veri analiz yöntemi olarak araştırma desenine en uygun olduğu düşünölen içerik analizi tercih edilmiştir. İçerik analizi, yazılı dokümanları, videoları, fotoğrafları ve ses kayıtlarını kapsayabilmekte, çeşitli iletişim şekilleri kullanılarak uygulanabilmektedir (Berg & Lune, 2015). Nesnel araçlar vasıtasıyla elde edilen fenomenlere ilişkin verileri sistematik olarak tanımlamak ve ölçmek için kullanılmaktadır. Ayrıca bilgi, yeni fikirler ve gerçekleri temsil eden kavram rehberi sağlamak amacıyla veriler ve bağlamlarına yönelik geçerli çıkarımlarda bulunmak için kullanılan bir yöntemdir. Bu nedenle içerik analizi fenomenlere ilişkin geniş çaplı bir tanımlama, özet veya kategoriler sunmaktadır (Krippendorff, 1980). Ses kaydı yoluyla elde edilen veriler yazıya geçirilmiş sonrasında içerik analizine tabi tutulmuştur. Verilerin analizini kolaylaştırmak için oluşturulan ana ve alt temalar açık ve kapalı kod sistemine uygun olarak analiz edilmiş hem saha verileri hem de ilgili literatür kullanılmıştır.

Geçerlilik ve Güvenilirlik

Nitel araştırmalarda sonuçların inandırıcılığı, önemli bir konudur. Bu nedenle geçerlik ve güvenilirlik araştırmalarda yaygın olarak başvuru olan iki ölçüt olarak kabul edilmektedir. Patton (2001), geçerlik ve güvenilirliğin, nitel araştırma tasarlarken, sonuçları analiz ederken ve çalışmanın kalitesini değerlendirirken analiz sonuçlarında ve sonuçları sorgulamada çalışma kalitesine etkide bulunduğunu belirtmektedir. Benzer şekilde Seale (1999), nitel araştırmalarda tutarlılık kavramı ile güvenilirlik kavramını desteklemektedir. Verilerin tutarlılığı, ham verileri değerlendirme ve veri azaltma yöntemleri, süreç notları gibi öğelerin incelenmesiyle araştırmanın adımları doğrulandığında sağlanabilmektedir (Campbell, 1996). Bu nedenle birçok araştırma üçgenleme yöntemini kullanmaktadır. Üçgenleme; araştırmacıların bir çalışmada temalar veya kategoriler oluşturmak için birden fazla ve farklı bilgi kaynakları arasında yakınsama aradıkları bir geçerlilik prosedürü olarak tanımlanmaktadır (Creswell & Miller, 2000). Çalışmada araştırmacı üçgenleme tercih edilmiştir. Verilerin toplanması, analizi ve yorumlanması sürecinde yazarlar ve uzman görüşleri ile birden fazla araştırmacı yer almıştır.

Bulgular

Mülakatlar sonucu elde edilen veriler (ses kayıtları) deşifre edilerek MAXQDA programına belge halinde tanımlanmıştır. Öncelikle ana ve alt temalar kod sistemi üzerinde tanımlanmış ve veriler tek tek okunarak sistem üzerinden kodlama gerçekleştirilmiştir. Mesleki yatkınlık ve kariyer sürdürmeye ilişkin literatür ve mülakatlar ile sağlanan veriler doğrultusunda aşağdaki ana ve alt temalar belirlenmiştir.

Tablo 1. Ana ve Alt Temalara İlişkin Açıklamalar

Ana Temalar ve Alt Temalar	Açıklamalar
Mesleki Yatkınlık- Kariyer Sürdürme İlişkisi	Kadın veya erkek öğrencilerin mesleki yatkınlıklarına bağlı olarak kariyerlerini sürdürme eğilimlerine yönelik ilişkileri ifade etmektedir.
Kişisel Özellikler	
Kişilik	Kadın veya erkek öğrencilerin sahip oldukları dışadönüklük, özverili olma, kibarlık, utangaç olma gibi davranışa yansıyan kişilik özelliklerini ifade etmektedir.
Fiziksel Özellikler	Tur süresince uykusuzluk, yorgunluk, uzun süre çalışma gibi tüm zorlu koşullara dayanma, kuvvetli ve dayanıklı olma, tura çıkabilmek için bedensel olarak hazır olma durumlarını ve özelliklerini ifade etmektedir.
Yönetme Becerisi	
Kriz Yönetme	Tur süresince yaşanan aksaklıklara yönelik krizleri hızlıca çözebilme, kriz sürecini yönetme ve geribildirimde bulunmayı ifade etmektedir.
Turu Yönetme	Tur zamanını ayarlama, tur sürecinde anlatım yapma, turistlerin turu kaliteli algılayabileceği şekilde hizmet sunmayı ifade etmektedir.
İletişim	
Sosyal İlişkiler-Aile Hayatı	Tur süresince sosyal ilişkiler kurabilme ve mesleki yoğunluk gereği aile ilişkilerini dengede tutabilmeyi ifade etmektedir.
Empati	Turistleri anlayabilme, turistler ile iletişim sürecinde empatik davranabilmeyi ifade etmektedir.
Dil Becerisi	Turist rehberliği mesleğinin bir gereği olan bir yabancı dili ileri düzeyde konuşabilme, iletişim sürecinde yabancı dile hâkim bir şekilde bilgileri aktarabilme yeteneğini ifade etmektedir.
Mesleki Gereklikler	
Eğitim- Kendini Geliştirme	Turist rehberlerinin, mesleğinin gerekliliklerine göre kendilerini geliştirip geliştirmeme durumlarını ifade etmektedir.
Mesleği Uygulama	Tura çıkabilecek motivasyona ve gönüllülüğe sahip olmayı ifade etmektedir.
Meslek Koşullarına Uygunluk	Hem fiziksel hem de entelektüel bağlamda mesleği yapabilecek potansiyele sahip olmayı ifade etmektedir.
Meslek Süresi	Turist rehberliği mesleğini uzun süre yapabilecek kadar dayanıklı ve hevesli olmayı ifade etmektedir.

Tablo 1'e bakıldığında; 4 ana temanın (Mesleki Yatkınlık- Kariyer Sürdürme İlişkisi ana tema olarak değerlendirilmemektedir) ve 11 alt temanın belirlendiği görülmektedir.

Tablo 2. Katılımcılara İlişkin Bilgiler

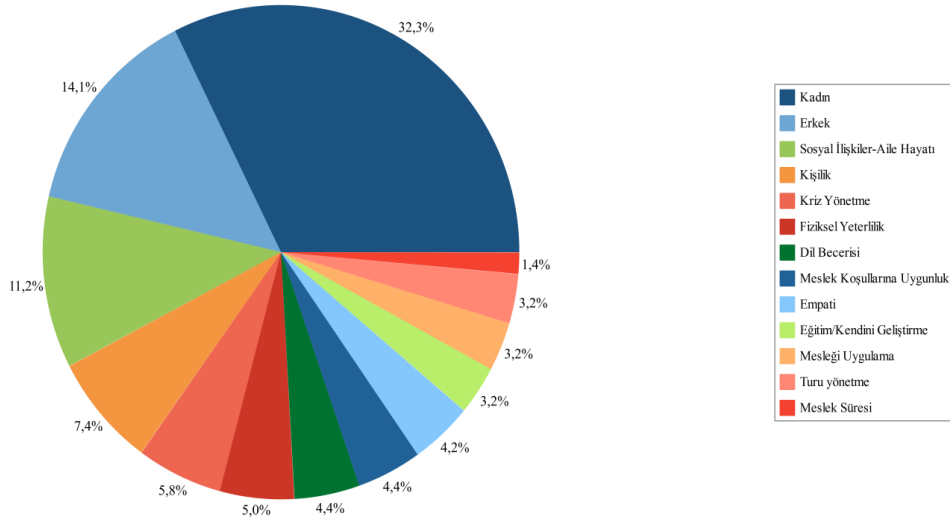
	Mezun olduğunuz lise türünü belirtiniz	Turist Rehberliği bölümünü isteyerek mi tercih ettiniz	Yakın çevrenizde turizm sektöründe çalışan var mı?	Bölüm hakkında daha önceden bilgi sahibi miydiniz?
E1	Özel Anadolu Lisesi	Evet	Hayır	Evet
E2	Anadolu Lisesi	Evet	Evet	Evet
E3	Anadolu Lisesi	Evet	Hayır	Hayır
E4	Açık Öğretim Lisesi	Hayır	Evet	Hayır
E5	Anadolu Lisesi	Evet	Evet	Evet
E6	Açık Öğretim Lisesi	Evet	Evet	Evet
E7	Anadolu Lisesi	Hayır	Hayır	Hayır
E8	Anadolu Lisesi	Evet	Hayır	Evet
E9	Anadolu Lisesi	Hayır	Hayır	Hayır
E10	Anadolu Lisesi	Evet	Evet	Evet
E11	Denizcilik Lisesi	Evet	Hayır	Evet
K1	Anadolu Lisesi	Evet	Hayır	Hayır
K2	Anadolu Lisesi	Evet	Evet	Evet
K3	Meslek Lisesi	Evet	Evet	Evet
K4	Turizm Meslek Lisesi	Evet	Evet	Evet
K5	Anadolu Sağlık Meslek Lisesi	Evet	Hayır	Hayır
K6	Meslek Lisesi	Evet	Hayır	Evet
K7	Anadolu Meslek Lisesi	Evet	Hayır	Hayır
K8	Anadolu Lisesi	Evet	Hayır	Evet
K9	Anadolu Lisesi	Evet	Hayır	Evet
K10	Anadolu Lisesi	Evet	Evet	Evet
K11	Anadolu Lisesi	Hayır	Hayır	Hayır

Tablo 2 incelendiğinde; 11’i kadın 11’i erkek olan turizm rehberliği öğrencilerinin çoğunlukla Anadolu Lisesi mezunu olduğu görülmektedir. 4 öğrenci dışındaki diğer tüm öğrenciler turizm rehberliği bölümünü isteyerek tercih etmişlerdir. 13 öğrencinin turizm sektöründe tanıdığı çalışan bulunmamaktadır. Bölüm hakkında bilgi sahibi olarak bölümü tercih eden öğrenci sayısı ise 14’tür.

Şekil 1. Verilere İlişkin Kelime Bulutu

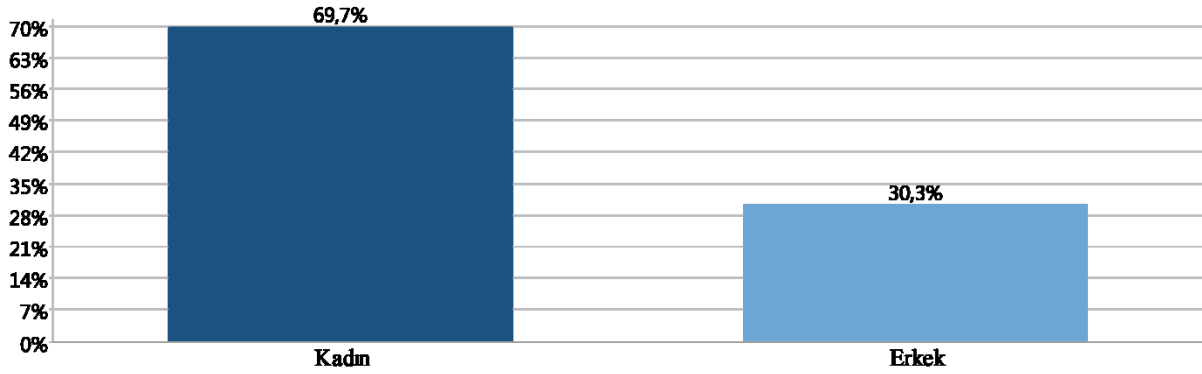
Elde edilen nitel veriler “Kadın” ve “Erkek” olmak üzere 2 belge halinde oluşturulmuş toplam 12359 sözcük içerisinde 3942 kelime grubu ortaya çıkmıştır. Şekil 1’de gösterilen en sık tekrarlanan 75 sözcükten oluşan kelime bulutu görselleştirilmiştir. Bu kelime bulutu içerisinde en çok tekrar eden kelime 687 tekrar ile “kadınlar” kelimesidir. İkinci en çok tekrar eden kelime 434 tekrar ile “erkekler” kelimesidir. “Meslek” kelimesi ise 237 tekrar ile üçüncü en çok tekrar edilen kelime olarak saptanmıştır. Sık tekrarlanan diğer kelimeler ise; düşünüyorum (180), iyi (154), turist (97), iş (82), cinsiyet (75), fiziksel (56) kelimeleridir. Frekans dağılımına göre; kadınlar ve turist rehberliği mesleği ilişkisi üzerinde durulmuş; yapılan iş hakkında olumlu ve olumsuz değerlendirmelerde bulunulmuştur.

Şekil 2. Alt Kodlara İlişkin Yüzde Grafiği

Tüm alt temalar içerisinde en çok bahsedilen konunun “kadın” alt teması olduğu görülmektedir (%32,3). İkinci en çok bahsedilen alt tema %14,1 oran ile “erkek” alt teması olmuştur. Verilere göre sosyal ilişkiler-aile hayatı alt teması % 11,2 ile üçüncü olarak bahsedilen alt tema olmuştur. Özellikle kadınların sosyal ilişkileri ve aile hayatı üzerinde değerlendirmelerin olduğu saptanmıştır. En az bahsedilen alt tema ise “meslek süresi” dir (%1,4). Meslek süresine ilişkin çok fazla değerlendirmenin yapılmadığı ortaya çıkmıştır.

Cinsiyete İlişkin Görüşler

Şekil 1. Cinsiyete İlişkin Ana ve Alt Temalarının Yüzde Grafiği

Araştırmada lisans öğrencilerinin daha çok kadın turist rehberleri hakkında konuştukları tespit edilmiştir. Kadınların özellikle toplumdaki yeri ve önemi üzerinde durulmuş, kadınların güçlü yönleri vurgulanmıştır. Mesleki anlamda kadınların daha iyi olduğu belirtilmekle birlikte özellikle empatik yaklaşımlarına bağlı olarak kriz yönetme süreçlerini başarılı bir şekilde gerçekleştirdikleri belirtilmektedir. Özellikle erkeklerin kadınlar hakkında daha fazla konuşmak istediği ortaya çıkmıştır. Kadınların rehberlik mesleği ile olan ilişkisi hakkında yorumlarda bulunulmuştur. Buna ilişkin katılımcı yorumları şu şekildedir;

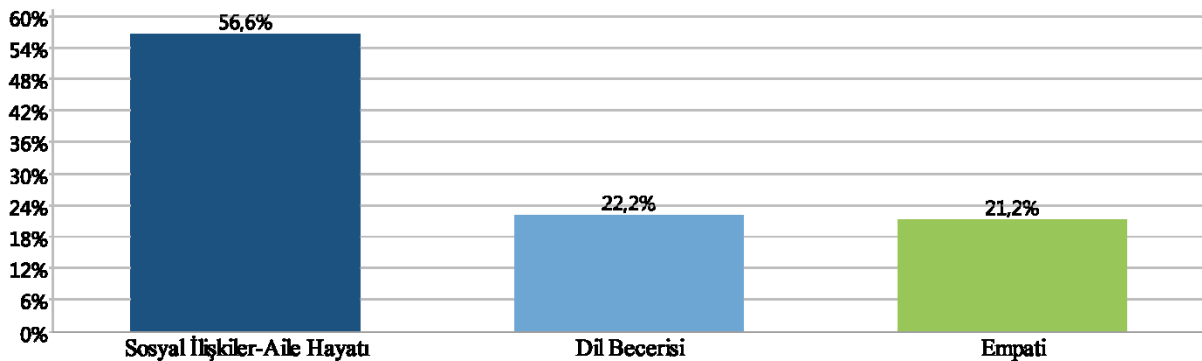
“Kadınlarda doğuştan gelen bir annelik içgüdüüsü olduğundan erkeklere nazaran empatik eğilim düzeylerinin daha fazla olduğu düşüncesindeyim”. (K4)

“Kadınların sahip oldukları avantajlardan biri de iletişim becerisidir. Tabii ki eğitimi almış insanlar arasında bir fark olacağını düşünmüyorum fakat genel manada kadınlar erkeklere göre iletişim sürecinde biraz daha nazik olabilmektedir”. (E2)

“İnsan yaşlandıkça fiziksel aktiviteleri daha zor yapabildiğinden erkeklerin uzun vadede daha verimli çalışabileceklerine inanıyorum”. (E1)

“Erkeklerin daha uzun süre mesleği icra edebileceklerini düşünüyorum çünkü kadınların evlendikten sonra aile içerisinde çocuğuna bakmak gibi nedenlerle belirli bir süreyi evde geçirmek zorunda olmaları mesleği uzun süre yapmalarına engel olmaktadır” (E5)

İletişim

Şekil 2. İletişim Ana ve Alt Temalarının Yüzde Grafiği

İletişim ana teması incelendiğinde %56,6'lık bir oranla sosyal ilişkiler- aile hayatı alt teması ön plana çıkmaktadır. Özellikle kadınların sosyal ilişkileri ve aile yaşantısı üzerinde durulmuştur. Nitel verilere göre kadınlar sosyal yaşantılarında dezavantajlı konumdadırlar. Dil becerisi %22,2 ve empati %21,2 alt temaları birbirine yakın oranlara sahiptir. Dil becerisi açısından kadın veya erkekler arasında tamamen bir ayrım bulunmadığı dil beceri düzeyinin cinsiyet fark etmeksizin yetenek ve ilgiye bağlı olarak değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Empati yeteneğinin ise kadınlarda daha fazla olduğu belirtilmiştir. Bunun kadınların

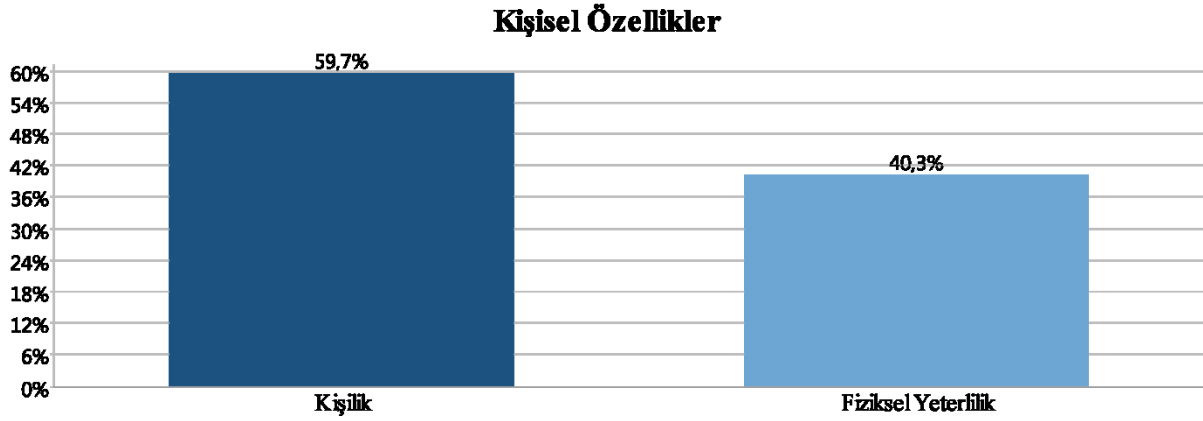
doğası gereği ortaya çıktığı ve anne olan kadınlarda daha fazla olabileceği yönünde fikirler öne sürülmüştür. Buna ilişkin değerlendirmeler şu şekildedir;

“Bence sosyal yaşamda da kadın daha olumsuz etkileniyor. Az önce de belirttim “el alem ne der” denen sihirli kelimeyi... bizim insanımız meraklıdır dedikoduya. Hiç de düşünmezler biz ne yapıyoruz diye. Belki de sırf bu yüzden kaç tane kadın ailesinden onay aldığı halde çalışmadı. Onay alacak yaşa geçmiş olmalarına rağmen ailelerin hala çocukları üzerinde söz sahibi olmak istemelerini de hoş karşılamıyorum bir yerde ama toplumumuz işte” (E4)

“Kadınları etkiler. Çünkü ailesi pek taraftar olmaz kadının evlilik sürecinde bu mesleği yapmasına. E tabi çocuk faktörü de işin içine girince kadın daha çok çocuğuna önem verir, zaman ayırır.” (K2)

“Kadınların erkeklere kıyasla her zaman daha empatik olduğu kanaatindeyim. Bu nedenle empatik eğilim düzeyi yüksek olan kadınların mesleği daha iyi icra edebileceklerini düşünüyorum.” (E1)

“Kadınlar konuşmayı sever, arkadaş çevrelerinde ve sosyal yaşamda daha aktiftirler, empati yapabilme özellikleri nedeniyle iletişim becerileri de yüksektir. Bundan dolayı da bilgi ve becerilerini daha iyi aktarabilirler.” (K10)

Şekil 3. Kişisel Özellikler Ana ve Alt Temalarının Yüzde Grafiği

Kişisel özellikler ana temasının alt teması olan kişilik (%59,7) en çok bahsedilen alt tema olmuştur. Turist rehberliğini mesleğini yaparken kişiliğin önemi ön plana çıkmaktadır. Bununla birlikte kadınların, erkeklere göre kişilik olarak bu mesleğe daha yatkın olduğu yorumlar çerçevesinde anlaşılmaktadır. Fiziksel yeterlilik alt teması (%40,3) ise kişiliğe göre daha az bahsedilmektedir. Erkeklerin fiziksel olarak ve yorucu koşullara karşı dayanıklılık bakımından bu mesleğe daha yatkın oldukları fakat kimi zaman fiziksel özelliklerin öneminin olmadığı belirtilmektedir.

“Kişiden kişiye göre değişmekle birlikte; kadınların kişilik özelliklerinin mesleği icra etmeye daha elverişli olduğunu düşünüyor. Çünkü kadınlar doğuştan gelen annelik, korumacılık içgüdüleri ile daha düşünceli ve daha dikkatli bir yapıya sahip olabiliyorlar.” (E2)

“Bence turist rehberliği mesleği kadınlara daha uygundur. Çünkü kadınların erkeklere göre sosyal beceri düzeylerinin daha yüksek olduğunu düşünüyorum.” (K2)

“Kadınların hamilelik dönemi gibi zorlu bir dönemde bu mesleği icra etmeleri durumunda çok zorlanacaklarını düşünüyorum.” (E1)

“Fiziksel özelliklerin mesleği icra edebilme ile ilişkili olduğunu düşünmüyorum. Daha doğrusu ilgilendirmemesi gerektiğini ama tabi ki toplum tarafından erkekler için daha uygun bir meslek olarak düşünülebilmektedir.” (K3)

Tablo 3. Cinsiyet Ana Temasına İlişkin Kod İlişkiler Tarayıcısı

Kod Sistemi		Cinsiyet	
Ana Temalar ve Alt Temalar		Erkek	Kadın
Mesleki Yatkınlık- Kariyer Sürdürme İlişkisi		12	34
Kişisel Özellikler		21	21
	Kişilik	7	16
	Fiziksel Özellikler	14	5
Yönetme Becerisi		14	21
	Kriz Yönetme	7	14
	Turu Yönetme	7	7
İletişim		9	72
	Sosyal İlişkiler-Aile Hayatı	7	36
	Empati	1	18
	Dil Becerisi	1	12
Mesleki Gereklilikler		12	21
	Eğitim- Kendini Geliştirme	2	-
	Mesleği Uygulama	-	10
	Meslek Koşullarına Uygunluk	7	9
	Meslek Süresi	3	2
Σ TOPLAM		69	164

İlişkisel analize olanak tanıyan kod ilişkiler tarayıcısı cinsiyet değişkenini diğer alt temalar ile ilişkilendirmiş ve Tablo 3'teki sonuçlar elde edilmiştir. Mesleki yatkınlık ve kariyer sürdürme ilişkisi en çok kadınlara yönelik değerlendirilmiştir. Özellikle erkek katılımcılar tarafından kadınlara yönelik değerlendirmelerin sayısının fazlalığı dikkat çekmektedir. Kadınların özellikle toplum yapısı nedeniyle turist rehberliği mesleğinde zorlanacakları düşünülmektedir. Seyahat işletmelerinin, erkeklerin gerek fiziksel dayanıklılıkları gerekse uzun süreli turlara çıkabilme imkânına sahip olmaları nedeniyle kadınlara tur verme konusunda çekimser kaldıkları belirtilmiştir. Evli olan turist rehberlerinin mesleği icra ederken aile hayatları sebebiyle zorlanacakları düşünülmektedir. Kadınların çoklu rolleri nedeniyle mesleği devam ettirme eğilimlerinin düşük olacağı yönünde fikir sunulmuştur. Bu nedenle erkeklerin mesleği daha uzun süre icra edebilecekleri fikri çoğunluktadır;

"Yani kadınlar için de erkekler için de yerleşik hayata ters düşmesi, aile hayatını zorlaştırması, sezonluk bir meslek olması bakımından zor bir meslek. Fakat bizim kültürümüzde olduğu gibi erkek egemen toplumlar göz önüne alındığında, kadınlar için bu mesleği yapmanın daha zor olacağı düşünüyordum." (E8)

"Erkekler daha kolay iş bulabilir. Günümüzde hala kadınların çalışmasına ön yargıyla yaklaşanlar var. Bu nedenle cinsiyete dayalı karar ala birçok işletme ortaya çıkıyor ve kadınlara iş vermek yerine mesleki yeterliliği olmayan erkek bir rehberle dahi iş vermeyi yeğliyorlar." (K1)

"Ortalama evlenme yaşına bakıldığında kadınların erkeklerle oranla daha genç yaşta evlendiklerini görüyoruz. Evlilik ülkemizde az da olsa bu mesleği icra etmeye engel oluşturan etkenlerden biri. Bu nedenle evliliği erteleyen erkeklerin mesleği daha uzun süre icra edebileceklerini düşünüyorum." (E2)

"Kadınlar erkeklerle göre daha fazla sorumluluğa sahip oldukları için (ev işleri, çocuk bakımı vb) fiziksel olarak daha çabuk yıpranabiliyorlar. Ataerkil bir toplumda yaşadığımız için (maalesef) kadının iş yükü daha da artabiliyor. Bu yüzden daha erken yorulup daha erken mesleği bırakma yoluna gidebiliyorlar. Bu yüzden erkekler daha uzun süre yapabilir bu mesleği." (K6)

"Turist rehberliği her iki cinsiyeti de negatif yönde etkiliyor. Gerek aile kurmak gerek sosyal yaşantıda her iki cinsiyetin de eşit düzeyde etkileneceğini düşünüyorum." (E1)

“Turizm sektöründe kadının objeleştirilmesinin, eşi rahatsız edeceği raddeye çıkabildiği durumları da göz önünde bulundurursak, yani mesleğin kadınları daha çok yıpratılabileceği göz önünde bulundurulduğunda, erkeklerin bu mesleği daha uzun süre yapma ihtimallerinin olduğu söylenebilir.” (E8)

Fiziksel özellik alt temasına bakıldığında erkeklerin mesleği icra etmede kadınlara göre daha ön planda oldukları görülmektedir. Erkeklerin uzun süre tura çıkabilme, zorlu koşullara ayak uydurma, saat ve süreye bakılmadan tur dışındaki etkinliklere katılabilme gibi mesleki gereklilikler bağlamında avantajlı konumda olduğu düşünülmektedir. Kadınların, doğası gereği özel durumlarda zorluk yaşamaları, hamilelik gibi süreçlerde sektörden uzak kalmaları gibi nedenlerle erkeklere göre daha az tercih edildiği belirtilmektedir. Fakat kadınların kişilik özellikleri sebebiyle mesleği icra etmeye daha yatkın oldukları da açıktır. Empati yapabilme, turda daha hassas ve düşünceli davranabilme, sorunları hızlıca çözebilme gibi nedenlerden dolayı olumlu izlenimlere sahiptirler. Özellikle erkek katılımcılar tarafından değerlendirilen bu durum şu şekilde ifade edilmektedir;

“Belirli fiziksel özelliklere sahip olmaları erkekler için avantajdır çok güçlü kadınlar olduğu gibi zayıf erkekler de vardır fakat genel olarak erkekler fiziksel olarak daha kuvvetli ve dayanıklıdır bu da onların mesleği yapmak için daha uygun oldukları anlamına gelir.” (E2)

“Dile getirilmese de kadınlar üzerinde toplumsal bir baskı var. Ailesinden uzak, çalışma saatleri belirli olmayan bir meslek yaptıkları için çevreleriyle sorun yaşarlar.” (E2)

“Evllenme yaşı, hamilelik, aileden uzak olma, sürekli gezmek ve çalışma saatlerinin belli olmaması gibi nedenlerle acenteler riske girmeyip genellikle erkek rehberleri tercih ederler.” (E3)

Kadınların mesleki yatkınlık düzeylerinin erkeklere göre daha yüksek olduğu, ancak turu yönetme konusunda kadınların erkeklerle aynı yeterliliğe sahip oldukları düşünülmektedir. Fakat kriz yönetme bakımından kadınlar daha yetkin konumdadırlar. Kadınların günlük hayattaki rolleri gereği sorunları çözme yeteneklerinin daha gelişmiş olduğu belirtilmiştir.

“Bence kadınlar bu mesleği yapmak için daha isteklidir çünkü onlarla bağdaştırılmış bazı toplumsal ön yargıları kırmak istiyorlar. Bu meslek kadınlara toplum tarafından biçilen roller dışında olduğu için kadınlar bu bakış açısını değiştirmek istiyorlar. Kadınların istediği mesleği yapabileceğini kanıtlamak için erkeklerden daha çok çalışıp daha istekli olacaklarını düşünüyorum.” (E3)

İletişim ana teması altında ele alınan “sosyal ilişkiler-aile hayatı” alt teması kadının turist rehberliği mesleğini sürdürebilmesine ilişkin değerlendirmelerin en çok olduğu alt temadır. Bu alt tema kadının toplumsal cinsiyet algısı sebebiyle geri planda kalabileceği düşüncesini barındırmakta fakat kadının kendi gücünü ortaya çıkararak bu algıyı değiştirebileceğini vurgulayan bir alt temadır. Katılımcılar, kadının her ne kadar toplumsal baskı altında olsa da rehberlik mesleğinde kadınlara yönelik algıyı değiştirebilme olanağının bulunduğu konusunda hem fikirdirler. Ataerkil toplum yapısı ve toplumsal baskının kadın turist rehberlerini olumsuz etkilemesi onların başarıma ve mesleği sürdürebilme azmini son zamanlarda tetiklemektedir.

“Kadınlar işini daha titizlikle yapıyor, buna her alanda şahit oldum hatta bazı kız arkadaşlarım da öyle söylüyor. Yani demek istediğim rehberlik mesleğini de kadınlar daha iyi icra edecektir diye düşünüyorum, erkekler de işini iyi yapar şüphem yok ama kadın kadar üzerine düşer mi tartışılır.” (E4)

“Ben her cinsiyete göre uygun bir meslek olduğunu düşünüyorum, daha çok kişilik ile önemli bir meslek ama bulunduğumuz ülke de kadınların çoğu meslekte birazcık daha zorlanabildiğini, özellikle iletişim gerektiren meslekler de kadınların daha zorlandığını düşünüyorum. Erkek egemen toplum olduğumuzdan, bazı turist rehberi kadınlar eşleri tarafından kıskanılabilir, ama bunun Türk toplumuyla ilgili bir sorun olduğunu düşünüyorum biraz da...” (K3)

“İşin kadınlara uygun olduğunu düşünen bir coğrafyada yaşamıyoruz. Kadın çalışmaz, evinde oturur falan filan. Bu sebeple kadınlar meslek edinmeye daha hevesli ve bu rehberlik işinde de erkeklere istinaden daha istekli davranırlar diye düşünüyorum.” (E5)

“Kadınlara çocukluklarından beri aile kurmanın zorunlu olduğu ve kadının görevinin çocuk bakmak olduğu aşlanmaktadır, turizm rehberliği mesleği de çoğu zaman aileden uzak kalmayı gerektirdiği için kadınların genel olarak bu mesleği yapma isteğinin daha az olduğunu düşünüyorum. TUREB' in yayınlamış olduğu rehber istatistiklere bakıldığında erkek turist rehber sayısının kadın turist rehberlerinden iki kat fazla olduğunu görüyoruz. Bu durumu göz önüne alırsak kadınların mesleği yapmada daha isteksiz olduğunu söyleyebiliriz.” (K7)

“Sosyokültürel nedenlerden dolayı kadına çok sorumluluk yüklenmiştir. Turist rehberi kadın ailesine ve varsa çocuklarına daha fazla zaman ayıramaması kadın turist rehberi olumsuz etkilemektedir.” (E6)

“Bence bu meslek kadınların sorumlulukları ve yükü daha fazla olması nedeniyle kadınların sosyal yaşantılarını negatif etkiler. Örneğin; evlilik, sürekli çalıştığı için kolayca evlenemeyebilir, zaman alabilir. Evlendikten sonra eşine çok fazla zaman ayıramayabilir, çocuk sahibi ise çocuğuna bakmakta zorlanabilir, ev yaşantısına zaman ayıramayabilir gibi vs vs uzur gider. Çünkü kadının sorumlulukları çok fazla. Bir erkekten daha fazla sorumluluk alıyorlar. Evi temizle, çocuk bak, yemek yap aynı anda çalış durumu... Ve yoğun çalıştığı için arkadaş çevresine de zaman ayıramaz. Pek bir sosyal yaşantısı da olacağını düşünmüyorum, bu nedenle negatif etkilenir.” (K9)

“Kadınların iş hayatına erkeklere oranla 1-0 geride başladığını düşünüyorum. İşverenlerin toplumsal ön yargılar nedeniyle kadınların bu işte devamlılık sağlayabileceklerini düşünmemelerinden (hamilelik gibi) dolayı erkeklerin daha kolay iş bulabileceklerine inanıyorum.” (K7)

Mesleki gereklilikler bakımından kadın veya erkek ayrımının yapılmadığı dikkat çekmektedir. Mesleği kadın turist rehberlerinin daha titizlikle, sabırla ve uzun süre yapacağı belirtilmiş fakat genel olarak her iki cinsiyetin de turist rehberi olmak için gerekli koşulları yerine getirdiği takdirde mesleği devam ettirebilecekleri konusunda hem fikir olunmuştur. Buna ilişkin katılımcı ifadeleri şu şekildedir;

“Turist rehberliği mesleğine atılmak için insanın dil becerisi, özgüveni, çözüm odaklı olması ve iletişim becerisinin yüksek olması gerekir yani bu durumda bunları karşılayan her insan meslekte iş bulabilir. Cinsiyet ayrımı yapamam.” (E5)

“Kişi fiziksel olarak mesleğini icra edebilecek yeterliliğe sahip olduktan ve mesleğini sevdiikten/ benimsedikten sonra cinsiyetin bir önemi yoktur. Kadınlar da, erkekler de gereklilikleri sağladıktan sonra rehber olmaya uygundur.” (K7)

“Turist rehberliği mesleği kadınlara veya erkeklere uygun bir meslektir ayrımını yapamayız fakat bu mesleği yapabilecek kişisel özelliklere sahip olmamız gerekir eğer liderlik vasfımız varsa yönetme becerimiz, sorunlara kısa sürede çözüm üretme kabiliyetimiz varsa bu meslek kadın için de erkek için de uygundur.” (E9)

“Erkeklerin daha uzun süre bu mesleği yapabileceğini düşünüyorum. Çünkü evlilik faktörü bu meslek için biraz zordur; kadının doğumu, hamileliği, çocuk bakımı vs.” (K2)

“Bence kadınlar bu mesleği daha uzun süre yapabilir. Çünkü benim fikrime göre kadınlar erkeklerden daha sabırlıdır ve bu yüzden daha uzun süre bu işi yapabilirler.” (K5)

Araştırma sonuçlarına göre; kadınların sahip oldukları kişisel özelliklerin mesleği icra etmek için erkeklere göre daha uygun olduğu; toplumsal cinsiyet algısına rağmen meslekte başarılı olabilecekleri düşünülmektedir. Turist rehberliği mesleğinde fiziksel özellikler bakımından erkeklerin daha avantajlı oldukları kabul edilse de empati yetenekleri ve iletişim becerileri kadınları meslekte bir adım ileri taşımaktadır. Aile hayatının getirdiği sorumluluklar ve sosyal çevre kadın turist rehberlerinin mesleği devam ettirmesinin önündeki en büyük engel olarak görülmektedir. Kadınlara yönelik önyargılara rağmen erkeklerle eşit fırsatlar sunulması gerektiği ve kadın turist rehberlerinin güçlendirilmesi gerektiği vurgulanmaktadır.

Sonuç ve Öneriler

Toplumsal cinsiyet algısının aile içerisinde olduğu kadar iş hayatında da etkileri görülmektedir. İşlerin “kadın işi” ya da “erkek işi” olarak ayrılması ve “kadın işi” olarak ifade edilen işlerin tekdüze ve düşük ücretli işler olması iş ortamında kadın erkek eşitsizliğini tetiklemektedir (Dedeoğlu, 2000). Turizmde kadın istihdamının her geçen yıl arttığı görülmeye rağmen; toplumsal cinsiyet algısına bağlı olarak kadınlara feminen özelliklerine uygun işlerde çalıştırıldıkları; daha çok mutfak ve kat hizmetleri gibi fazla yetenek gerektirmeyen departmanlarda erkeklere göre daha düşük ücretle istihdam edildikleri ortaya çıkmaktadır. Düzensiz çalışma saatleri, iş koşullarının ağır olması ve belki de en önemlisi kadının aile içindeki rolleri sektörde yükselememelerine ve kariyerlerini devam ettirememelerine gerekçe gösterilmektedir (Tüzünkan, 2019). Turizmde tanıtma, bilgilendirme, danışmanlık yapma, aracılık etme ve eğlendirme gibi sorumlulukların üstlenildiği turist rehberliğinde de mesleğin fiziksel güç gerektirmesi, uzun ve düzensiz çalışma saatleri, özel ve sosyal hayatın kısıtlanması ve aile yaşamındaki roller gibi nedenlerle kadın mesleğini sürdürmekte zorlanmaktadır (Wang ve diğerleri, 2000; Ahıpaşaoğlu, 2006; Eser, 2018).

Turist rehberliği eğitimi alan öğrencilerin toplumsal cinsiyet algısı kapsamında mesleki yatkınlık ve kariyeri devam ettirme ilişkisine yönelik tutum ve düşüncelerini ortaya koymak amacıyla gerçekleştirilen bu araştırmada da; kadınların empati yapabilmeleri, iletişim becerileri ve annelik rolleri gibi nedenlerle mesleğe daha uygun oldukları düşünülmeye rağmen (Koç, 2020); mesleği icra edebilmeleri için aile ve toplum onayının gerektiği ve aile içindeki rollerin mesleği sürdürmenin önündeki en büyük engeli oluşturduğunu ve tüm bunlara bağlı olarak seyahat acentelerinin daha çok erkek rehber tercih ettikleri vurgulanmaktadır.

Araştırma bulguları literatürde konu ile ilgili çalışmaları destekler niteliktedir (Demirbulat, 2014; Eren ve Demirel, 2017; Fominiene ve Svagzdiene, 2017; Kılıç ve Şahin, 2019; Demirel ve diğerleri, 2021).

Araştırmada turist rehberliği mesleğinde negatif ve pozitif cinsiyet ayrımcılığının yapılp yapılmadığına dair yöneltilen soruları katılımcıların dolaylı olarak cevaplandıkları anlaşılmaktadır. Erkek öğrenciler mesleğin fiziksel güç gerektirmesi nedeniyle erkeklere daha uygun olduğunu; çalışma koşullarının, evlilik hayatının ve aile içindeki rollerin kadınların mesleği icra edebilmesinin önünde engel teşkil ettiğini ifade etmektedir. Ancak, mesleki gereklilikleri yerine getiren her erkeğin ve her kadının mesleği rahatlıkla yapabileceğini ve mesleğin yapısal özelliklerinden kaynaklı olarak her iki cinsiyetin de aile ve sosyal hayatının negatif yönde etkilenebileceği belirten görüşlere de bulunmaktadır. Literatürde de ülkemizde toplumsal cinsiyet algısı eşitsizliğini ortaya koyan ve özellikle kadınların rollerine ilişkin basmakalıp yargıların söz konusu olduğunu; toplumsal cinsiyet rollerinin öğrencilerin kariyer kararlarını ve uyumlarını etkilediğini ileri süren araştırmalara rastlanmaktadır (Öztürk ve Coşar, 2017; Gökçen ve Kavas, 2018; Savaş, 2018; Yiğit, 2018; Belli ve Aynacı, 2020; Demir, 2020).

Konu ile ilgili yapılan açıklamalar ve gerçekleştirilen araştırmalar doğrultusunda; turist rehberliği mesleğine yönelik cinsiyet ayrımcılığının önüne geçebilmek için şu öneriler sunulmaktadır:

- Turizm konusunda toplumun bilinçlendirilmesi adına yerel yönetimlerce ücretsiz seminerler düzenlenmeli ve kamu spotları yaygınlaştırılmalıdır.
- Özellikle kırsal bölgelerde yaşayan halkı turizmde işgücüne dâhil etmek için düşük faizli krediler verilmeli ve girişimcilik özendirilmelidir.
- Her tur operatörü ve seyahat acentesi personeline hizmet vermek üzere bünyesinde ücretsiz psikolojik danışma birimleri kurulmalıdır.
- Meslek yasası geçerli bir neden olmaksızın keyfi içten çıkarmaların önüne geçebilecek şekilde düzenlenmelidir.
- Öğrencilere kişilik özellikleri ve mesleki yatkınlık düzeyleri doğrultusunda bir meslek seçmeleri konusunda rehberlik edilmeli ve ebeveynler çocuklarının kariyer tercihleri üzerinde fazla etkili olmamaya özen göstermelidir.
- Üniversitelerin ilgili bölüm müfredatlarında belirli süre zorunlu mesleki staja yer verilmelidir. Çünkü staj deneyiminin mesleği tanımak ve mesleki yatkınlık düzeyinin farkına varmak açısından önemli bir fırsat olduğu düşünülmektedir.
- Turist rehberleri kişisel ve mesleki gelişimlerine önem vermeli; birden fazla yabancı dili iyi kullanabilmeli, alan bilgilerini güncel tutmalı ve daha fazla tercih edilmelerini sağlayacak farklı turizm türlerine ve destinasyonlara yönelik uzmanlık eğitimlerine katılmalıdır.

Uygulamanın İstanbul'da eğitim veren bir vakıf üniversitesi öğrencileri üzerinde gerçekleştirilmiş olması araştırmanın en önemli kısıtını oluşturmaktadır. Gelecekte seyahat acenteleri üzerinde gerçekleştirilecek bir araştırmanın işverenlerin konu ile ilgili bakış açılarını ortaya koymak açısından önem arz ettiği düşünülmektedir. Yine, ebeveynlerin mesleğe yönelik tutumlarını belirlemek de toplumsal cinsiyet algısının kariyer seçimi üzerindeki etkisinin anlaşılmasını sağlayacaktır.

Kaynakça

- Ahipaşaoğlu, S. (2006). *Turizmde rehberlik*. 2. Baskı. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Altuntaş, S., Atlı A. ve Kış, A. (2016). Öğrencilerin mesleki olgunluk düzeylerinin cinsiyetlerine göre meta analizi. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31, 88-106.
- Arslan, A. ve şimşek, G. (2018). Kadın turist rehberlerinin yaşadıkları mesleki sorunlar: Aydın turist rehberleri örneği. *Journal of Travel and Tourism Research*, 13, 23-49.
- Bayram, G. E. (2017). Motivasyonun demografik ve mesleki özelliklere göre farklılaşması: Turist rehberleri üzerine bir araştırma. *Journal of Yasar University*, 12(48), 257-271.
- Bayram, G. E., İpar, M. S., Keskin, M. ve Ak, S. (2018). Kadın rehberlerin toplumsal rolleri ve çalışma yaşamında karşılaştıkları cinsiyet temelli sorunlar. Necdet Hacıoğlu, Cevdet Avcıkurt, Arzu Kılıç ve Hasret U. Yıldırım (Ed.), *Turist Rehberliği Üzerine Güncel Araştırmalar içinde* (s. 456-467). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Belli, A. ve Aynacı, G. (2020). Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rolleri algısı: Kadınlar kendilerini nasıl güçlendirebilir? *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 15 (26), 4208-4229.
- Berg, L. B., ve Lune, H. (2015). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri (*qualitative research methods in the social sciences*). Çev: H. Aydın, Konya: Eğitim Yayınevi.
- Bingöl, D. (2003). İnsan kaynakları yönetimi. 5. Baskı. İstanbul: Beta Yayınevi.
- Black, R. ve Weiler, B. (2005). Quality assurance and regulatory mechanisms in the tour guiding industry: A systematic review. *The Journal of Tourism Studies*, 16(1), 24-37.
- Bozkurt, B. ve Akpınar, A. (2018). Bilişim sektöründe toplumsal cinsiyete dayalı iş bölümü. *Marmara Üniversitesi Kadın ve Toplumsal Cinsiyet Araştırmaları Dergisi*, 2, 17-28.
- Büyükkuru, M. ve Çokal, Z. (2018). Turizm rehberliği eğitimi alan öğrencilerin duygusal zekâ düzeyleri ile meslek seçimleri arasındaki ilişkinin belirlenmesine yönelik bir araştırma. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 15, 443-474.
- Campbell, T. (1996). Technology, multimedia, and qualitative research in education. *Journal of Research on Computing in Education*, 30(9), 122-133. <https://doi.org/10.1080/08886504.1997.10782219>
- Cömert, M. (2014). Turizm eğitimi alan öğrencilerin sektörde çalışmak istedikleri alanlar ve sektördeki istihdamda cinsiyet ayrımcılığıyla ilgili düşünceleri. *Gazi Üniversitesi Turizm Fakültesi Dergisi*, 1, 50-62.
- Creswell, J. W. ve Miller, D. L. (2000). Determining validity in qualitative inquiry. *Theory into Practice*, 39 (3), 124-131. https://doi.org/10.1207/s15430421tip3903_2
- Çakıcı, C. ve Eser, S. (2017). Lisans düzeyindeki turizm rehberliği öğrencilerinin mesleğe dönük tutumlarına göre kümelendirilmesi. *Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(2), 48-66.
- Çavuş, ř. ve Kaya, A. (2015). Turizm lisans eğitimi alan öğrencilerin kariyer planları ve turizm sektörüne yönelik tutumu. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4 (5), 101-117.
- Çeşmeci, N., Çalışkan, N. ve Özsoy, A. (2020). Turizm rehberliği öğrencilerinin bireysel kariyer hedefleri ve mesleğe yönelik tutumları. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 8 (2), 852-869.
- Çınar, B. ve Yenipınar, U. (2019). Turizm rehberliği bölümü öğrencilerinde genel öz yeterlilik algısı, mesleki kaygı ve mesleği yapma niyeti ilişkisi. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 30 (3), 153 – 162.
- Çoban, M. ve Seymen, O. A. (2019). Hizmet verme yatkınlığının duygusal emek üzerindeki etkisinde duygusal zekânın rolü: Kuşadası'nda beş yıldızlı otel çalışanları örneği. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 30 (1), 7 – 18.
- Dedeoğlu, S. (2000). Toplumsal cinsiyet rolleri açısından Türkiye'de aile ve kadın emeği. *Toplum ve Bilim*, 86, 139-170.
- Demir, A. (2020). Toplumsal cinsiyet algısı ve kariyer kararsızlığı: Sinop örneği. *AVRASYA Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 8 (22), 1-17.
- Demirbulat, Ö. G. (2014). Profesyonel turist rehberliği mesleğinin aile yaşantısı üzerindeki etkisini belirlemeye yönelik bir inceleme. *Turizm ve Araştırma Dergisi*, 3 (2), 21-41.
- Demirel, N., Yumuk, Y. ve Hacıoğlu, N. (2021). İş-aile rol çatışması ve kariyer devamlılığı ilişkisi: Kadın turist rehberleri üzerine bir değerlendirme. *Turist Rehberliği Dergisi (TURED)*, 4 (1), 48-63.
- Doğan, H., Üngüren, E. ve Keşgin, D. D. (2010). Meslek ve aile yaşamı ilişkisi: Profesyonel turist rehberlerine yönelik bir araştırma. *Journal of Yasar University*, 20(5), 3430-3442.

- Dursun, M. ve Yücefaydalı, A. R. (2020). Sosyal zekâ ve stresle başa çıkma tarzı arasındaki ilişki: Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi turizm rehberliği öğrencileri üzerine bir araştırma. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, (4), 538-553.
- Elnur, A. (2013). *Küreselleşme sürecinde toplumsal cinsiyete dayalı iş bölümü*. Uluslararası Katılımlı VII. Ulusal Sosyoloji Kongresi: Yeni Toplumsal Yapılanmalar: Geçişler, Kesişmeler, Sapmalar, ss.121-127.
- Eren, D. ve Demirel, N. (2017). Nevşehir Bölgesi'ndeki turist rehberlerinin hizmet verme yatkınlığı düzeylerinin ölçülmesi. *Disiplinlerarası Akademik Turizm Dergisi*, 2 (1), 5-22.
- Eser, S. (2018). Meslek olarak turist rehberliği. Seçkin Eser ve Seda Şahin ve A. Celil Çakıcı (Ed). *Turist Rehberliği içinde* (s. 25-46). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Fominiene, V.B. ve Svagzdienne, B. (2017). Future professionals' perception of career in tourism sector – the challenges of human resource management. *Transformations in Business & Economics*, 16 (1), 211-222.
- Gezen, T. ve Köroğlu, Ö. (2014). Turizm eğitimi alan öğrencilerin kariyer seçimine etki eden kariyer çapalarının belirlenmesine yönelik bir araştırma. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16 (2), 213-234.
- Giddens, A. (2013). *Sosyoloji içinde "Cinsellik ve Toplumsal Cinsiyet"* (ss. 478-527) Çev. İsmail Yılmaz. 1. Baskı, İstanbul: Kırmızı Yayınları.
- Gökçen, M. ve Kavas, A. (2018). Meslek seçiminde toplumsal cinsiyetin rolü: Bir ölçek geliştirme çalışması. *Kariyer Psikolojik Danışmanlığı Dergisi*, 1 (1), 48-67.
- Güçlütürk Baran, G. (2019). Turist rehberliği mesleğini seçme nedenleri. *Uluslararası Yönetim ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6, 12, 26-34.
- Güven, F. (2018). Kadınlığın inşa otoriteleri. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 6 (15), 400-414.
- Hennink, M. ve Kaiser, B. N. (2021). Sample sizes for saturation in qualitative research: A systematic review of empirical tests. *Social Science and Medicine*, 114523.
- Ilgaz, B. ve Güzel, Ö. (2019). Turist rehberliği bölümü öğrencilerinin kariyer devamlılığı: Çoklu uyum analizi çalışması. *Turizm Akademik Dergisi*, 6 (2), 61-74.
- Karagöz, Y. (2017). *SPSS ve AMOS uygulamalı nitel-nicel-karma bilimsel araştırma yöntemleri ve yayın etiği*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Karakaya, Y. E., Karataş, Ö., Özdenk, Ç. ve Karataş, F. (2013). Üniversiteli sporcu öğrencilerin kariyer değeri algıları. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 14 (1), 86-94.
- Kargıoğlu, Ş. ve Özer, E. Z. (2018). Toplumsal Roller ve Kadın. Gül Erkol Bayram, Ali Turan Bayram ve Özlem Altınöz Sürücü (Ed.). *Turizm ve Kadın içinde* (s. 5-14). 1. Baskı, Ankara: Detay Yayıncılık.
- Kılıç, A. ve Şahin, B. (2019). Empatik eğilim ve çatışma çözme davranışı ilişkisi: Turist rehberleri üzerine bir araştırma. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 7 (2), 853-884.
- Koç Üniversitesi Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmaları Araştırma ve Uygulama Merkezi (KOÇ-KAM) (2019). 2018 Verileriyle Türkiye'de Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, 1-45.
- Koç, E. (2020). Do women make better in tourism and hospitality? A conceptual review from a customer satisfaction and service quality perspective. *Journal of Quality Assurance in Hospitality & Tourism*, 21 (4). 402-429.
- Koçak, B. ve Kabakulak, A. (2018). Turist rehberlerinin meslekten beklentileri üzerine bir araştırma. *Turist Rehberliği Dergisi (TURED)*, 1 (1), 24-30.
- Köksal, G. ve Türker, A. (2019). Profesyonel turist rehberlerinin kültürel zekâ seviyelerinin mesleğe bakış açıları üzerine etkisi. *Journal of Travel and Tourism Research*, 15, 111-132.
- Köroğlu, Ö., Dumanlı, Ş. ve Şalk, S. (2017). Turizm rehberliği öğrencilerinin utanmaya yatkınlık düzeylerinin belirlenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10, (51), 1314-1320.
- Köroğlu, Ö., Şahin, S. ve Tetik, N. (2007). Turizm Sektöründe Bayan Çalışanların Sorunları: Bayan Profesyonel Turist Rehberlerinin Karşılaştıkları Sorunları Belirlemeye Yönelik Sınırlı bir Örneklem Üzerinde Araştırma. 1. Ulusal Turizm Kongresi, Sakarya.
- Köroğlu, Ö., Yıldırım, H. U. ve Balıkoğlu, A. (2020). Kadın turist rehberlerinin mesleki sorunlarının belirlenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 31, 26-40.
- Krippendorff K. (1980). *Content analysis: an introduction to its methodology*. Sage Publications, Newbury Park.

- Kuşluyan, S., Kuşluyan, Z., İlhan, İ. ve Buyruk, L. (2010). The human dimension a review of human resources management issues in the tourism and hospitality industry. *Cornell Hospitality Quarterly*, 51(2), 171-214. DOI: 10.1177/1938965510362871
- Levy, D. (2006). Qualitative methodology and grounded theory in property research. *Pacific Rim Property Research Journal*, 12(4), 369-388. <https://doi.org/10.1080/14445921.2006.11104216>
- Lowe, A., Norris, A. C., Farris, A. J. ve Babbage, D. R. (2018). Quantifying thematic saturation in qualitative data analysis. *Field Methods*, 30(3), 191-207.
- Mason, M. (2010, August). Sample size and saturation in PhD studies using qualitative interviews. In Forum qualitative Sozialforschung/Forum: qualitative social research (Vol. 11, No. 3).
- Moustakas, C. (1994). *Phenomenological research methods*. Sage Publications.
- Nguyen, N. (2006). The collective impact of service workers and servicescape on the corporate image formation. *Hospitality Management*, 25, 227-244. <https://doi.org/10.1016/j.ijhm.2005.06.001>
- Olçay, A. ve Düzgün, M. (2015). Turizm sektörünün istihdam niteliğinin öğrencilerin kariyer planları üzerindeki etkisi. *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 12 (3), 49-72.
- O'Reilly, M. ve Parker, N. (2013). 'Unsatisfactory Saturation': a critical exploration of the notion of saturated sample sizes in qualitative research. *Qualitative Research*, 13(2), 190-197.
- Ormsby, A. ve Mannle, K. (2006). Ecotourism benefits and the role of local guides at masoala national park, Madagascar. *Journal of Sustainable Tourism*, 14(3), 271-287. <https://doi.org/10.1080/09669580608669059>
- Özoğul, G. (2017). *Profesyonel turist rehberlerinin kişilik özellikleri ile mesleki bağlılık arasındaki ilişki üzerine psikolojik sermayenin aracılık etkisi*, (Doktora Tezi), Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı, Aydın.
- Özsoy, A. ve Tayfun, A. (2020). Profesyonel turist rehberlerinin kişilik özellikleri ile sundukları hizmet kalitesi arasındaki ilişki. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9 (2), 1101-1116.
- Öztürk, S. ve Coşar, K. (2017). İşgücüne katılmama kararında toplumsal cinsiyetin rolü. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 19 (2), 527-543.
- Patton, M. Q. (2002). *Qualitative evaluation and research methods* (3rd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage Publications, Inc.
- Savaş, G. (2018). Türkiye'de Yaşayan bireylerin toplumsal cinsiyet eşit(siz)liği algısı. *Akdeniz Kadın Çalışmaları ve Toplumsal Cinsiyet Dergisi*, 1 (2), 101-121.
- Seale, C. (1999). Quality in qualitative research. *Qualitative Inquiry*, 5(4), 465-478.
- Seymen, O., Bolat, T., Bolat, O. İ. ve Kinter, O. (2017). Turizm sektöründe çalışma koşulları algısı, hizmet verme yatkınlığı ve mesleki yabancılaşma ilişkisi: Turizm eğitimi alan öğrenciler açısından bir değerlendirme. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6 (3), 401-430.
- Şahin, S. Ş. (2019). Turist Rehberliğinde Kadının Yeri ve Sorunları. Ahmet Vatan (Ed.) *Turizmde Kadın Olmak içinde* (s. 177-190). İstanbul: Değişim Yayınları.
- Şahin, S. ve Acun, A. (2016). Turizm rehberliği öğrencilerinin mesleğe yönelik tutumları. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 15(2), 563-580.
- Tanrıverdi, H., Yılmaz, A., Pala, B. ve Ercan, F. Z. (2019). Kişilik özellikleri, duygusal zekâ, kariyer uyum yeteneği ve turizmde kariyer yapma isteği arasındaki ilişkilerin incelenmesi: İstanbul Üniversitesinde turizm işletmeciliği eğitimi alan öğrenciler üzerine bir araştırma. *Uluslararası Turizm, İşletme, Ekonomi Dergisi*, 3(1), 41-56.
- Temeloğlu, E. ve Aksu, M. (2016). Turizm eğitimi alan öğrencilerin kişilik özelliklerinin turizmde kariyer yapma istekleri üzerindeki etkisi: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi örneği. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9 (43), 1512-1521.
- Temizkan, S. P. ve Arı, Ö. (2019). Turist rehberi adaylarının kişilik özelliklerinin mesleğin gerekleri açısından değerlendirilmesi. *Journal of Gastronomy, Hospitality, and Travel*, 2 (1), 65-79.
- Teng, C.C. ve Barrows, C.W. (2009). Service orientation. antecedents, outcomes, and implications for hospitality research and practice. *The Service Industries Journal*, 29 (10), 1413-1435. <https://doi.org/10.1080/02642060903026247>
- Toksöz, D. ve Çapar, G. (2019). Birey-meslek uyumunun meslek seçimine etkisi: eğitim gezilerine katılan turist rehberi adayları üzerine bir araştırma. *Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi*, 3 (2), 257-278.

- Tolga, Ö., Korkmaz, H. ve Atay, L. (2015). Lisans düzeyindeki turist rehberliği öğrencilerinin mesleki tutumlarına yönelik bir araştırma. *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 12 (2), 26-41.
- Tsaur, S. ve Teng, H. (2017). Exploring tour guiding styles: the perspective of tour leader roles. *Tourism Management*, 59, 438-448. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2016.09.005>
- Tüzünkan, D. (2019). Turizmde Kadın İstihdamı. Ahmet Vatan (Ed.) *Turizmde Kadın Olmak içinde* (ss. 67-84). İstanbul: Değişim Yayınları.
- Uyguç, N. (2003). Cinsiyet, bireysel değerler ve meslek seçimi. *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 18, 93-103.
- Walsh, K., Chang, S. ve TSE, E.C.Y. (2015). Understanding students' intentions to join the hospitality industry: The role of emotional intelligence, service orientation, and industry satisfaction. *Cornell Hospitality Quarterly*, 56(4), 369-382. DOI: 10.1177/1938965514552475
- Wang, K. C., Hsieh, A. T. ve Huan, T. C. (2000). Critical service features in group package tour: An exploratory research. *Tourism Management*, 21 (2), 177-189. [https://doi.org/10.1016/S0261-5177\(99\)00047-3](https://doi.org/10.1016/S0261-5177(99)00047-3)
- Yang, Q. (2013). Study of Relationship Between Occupational Orientation and Occupational Interest. Wenjiang Du (Ed.) *Informatics and Management Science II., Lecture Notes in Electrical Engineering içinde* (s. 405-412). Volume 205, Springer.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. 9. Baskı. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yiğit, S. (2018). *Üniversite öğrencilerinde kariyer uyumu, toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin algılar ve kariyer kararsızlığı*, (Yüksek Lisans Tezi), Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Ankara.
- Yumuk, Y., Demirel, N., Ozdemir, M. A. ve Cokal, Z. (2020 20-21-22 November). Female Tour Guides' Perceptions of Gender-Based Discrimination: A Feminist Approach in Turkey. 3rd Economics, Business And Organization Research Conference, Italy, ss. 43.
- Zhao, Y. D. ve Deng, D. S. (2011). The Occupational Orientation Of Doctoral Graduates In China. W. John Morgan ve Bin Wu (Ed.). *Higher Education Reform in China: Beyond the expansion* (109-118), China Policy Series, Routledge.

EXTENDED SUMMARY

In the tourism sector, where production and consumption occur simultaneously, the competitiveness of enterprises is influenced by the level of professional predisposition and attitudes of the employee as well as the professional trainings he has received. It is seen that gender perception is as effective as factors such as vocational education, knowledge and experience in the development of professional predisposition and attitude to the profession. Women who take on the main roles of motherhood and accompaniment in society are offered the opportunity to work at lower levels than men, and women have personal rights that are not equal to men. Under the guidance of tourists who require physical strength and constant personal development, who lead an active lifestyle and who are promised irregular working hours, gender perception also has an impact on the professional choices and professional continuity of individuals (Köroğlu et al., 2007; Bayram et al., 2018; Yumuk et al., 2020). Professional predisposition refers to the attitudes and inclinations of individuals towards certain types of professions. Occupational predisposition is closely related to the factors affecting the choice of the job in question, as well as details such as the job performed, the working environment, job roles and salary (Zhao and Deng, 2011). Occupational predisposition in the tourism sector appears as one of the personality traits that should be present in the employee. Because individuals with a high level of professional predisposition are likely to perform at a higher level in tourism, a service-oriented sector (Teng and Barrows, 2009; Kuşluvan et al., 2010). It is observed that the career preferences of individuals directly affect their entire lives. Therefore, expectations, ideals, personality traits, strengths and weaknesses should be taken into account when making a career choice (Temeloğlu and Aksu, 2016). At the same time, it is seen that factors such as personality traits and emotional intelligence also have an effect on the desire to make a career in tourism. It turns out that people who are innovative, compatible, extroverted and have a high level of emotional intelligence are more willing to make a career in tourism (Tanrıverdi et al., 2019).

In this context, the aim of the research is to determine how undergraduate students studying tourist guidance evaluate the role of gender in the relationship between professional predisposition and career continuation in tourist guidance. Although there are many studies related to the attitudes and career goals of students studying tourist guidance in the field of summer tourism (Tolga et al., 2015; Şahin and Acun, 2016; Çınar and Yenipınar, 2019; Çeşmecı et al., 2020), the fact that there are no studies examining the relationship between professional predisposition and career continuation on the basis of gender reveals the importance of this study.

In the study where qualitative research method was used, face-to-face and telephone interviews were conducted with 22 students, 11 of whom were female and 11 of whom were male, on a voluntary basis. The interviews with the participants lasted an average of 40 minutes. As a data analysis method, content analysis, which is considered to be the most appropriate for the research pattern, was preferred. In order to facilitate the analysis of the data, the main and sub-themes created were analyzed in accordance with the open and closed code system, both field data and related literature were used. The most frequently repeated word in the study, the analysis of which was carried out using the MAXQDA program, is the word "women". The second most repeated word is the word "men". In particular, the place and importance of women in society was emphasized and the strengths of women were emphasized. It is noted that women successfully carry out crisis management processes, especially due to their empathetic approach. It has been stated that there is no complete distinction between men or women in terms of language decency, and that language skill level should be evaluated depending on ability and interest regardless of gender. It is understood within the framework of the comments that women are more prone to this profession as a personality than men. In addition, it is noted that men are more prone to this profession physically and in terms of resistance to strenuous conditions, but sometimes physical characteristics are not important. The relationship between occupational predisposition and career continuation was most evaluated for women. It is believed that women will have difficulty in the profession of tourist guidance, especially due to the structure of society. The idea is presented that women will have a low tendency to continue the profession due to their multiple roles. That is why the idea that men can perform the profession for a longer period of time is in the majority. It is stated that women are less preferred than men for reasons such as having difficulties in special situations due to their nature, staying away from the sector in processes such as pregnancy. The participants agree that although women are under social pressure, there is an opportunity to change the perception of women in the guidance profession. In this direction, it is proposed to make efforts to raise public awareness about tourism, to carry out encouraging activities to involve people living in rural areas in the tourism workforce, and to create a professional law that can prevent arbitrary dismissals without a valid reason.